

Keď imunita zaútočí

Jej telo bojovalo proti vlastnému dieťaťu. Po troch potratoch už strácala nádej, ale na štvrtý raz to vyšlo. Vytúžené bábätko sa narodilo vďaka novým metódam v reprodukčnej imunológii.

Charlottka bola ako oneskorený vianočný darček, na svet prišla prvého januára pred tromi rokmi. „Dodnes to s manželom považujeme za zázrak. Keby sa narodila bez problémov, asi by ma to už po pol roku ťahalo do práce. Ale po tom, čím som prešla, som

si uvedomila, že kariéra nie je všetko. Doma som ostala takmer celé tri roky a materskú som si nesmierne vychutnala,“ vyznáva sa Alica Petrovská-Homzová (33) z Košíc.

TRIKRÁT NEÚSPEŠNE

Keď prvý raz otehotnela, pripravovala sa na advokátske skúšky.

„Všetko bolo super až do prelohu tretieho a štvrtého mesiaca. Nečakane mi odtiekla plodová voda a dostala som kontrakcie. Bol to šok, ale potrat som pripísala rušnému obdobiu. Robili sme skúšky a mali sme svadbu.“ Alica bola presvedčená, že druhý raz sa to určite podarí. Lenže rovnaký scenár sa opako-

val aj na ďalší rok. Mladá žena opäť bez problémov počala, ale v dvanástom týždni o dieťaťko prišla. Spúšťačom oboch potratov bol neznámy zápalový proces, ktorý sa prejavoval zvýšením hodnôt CRP. Tie signalizovali, že matkín organizmus reaguje na plod v tele prudkou imunologickou reakciou. „Už som chodila do zamestnania, tak som sa upla na prácu. Snažila som sa nerozoberať do hĺbky to, čo sa stalo, ale šlo to len veľmi ťažko,“ spomína Alica.

Keď sa dvojica pokúsila o bábätko tretí raz, už ju trápili veľké obavy. Tušila, že jej telo sa asi znovu pokúsi plod odmietnuť. „Absolvovala som všetky možné vyšetrenia, boli negatívne. Brala som nízkomolekulový heparín na riedenie krvi, na konci tretieho mesiaca ma pre istotu hospitalizovali a zašili. Staral sa o mňa vynikajúci tím lekárov, ale tehotenstvo sa napriek tomu nepodarilo udržať. V sedemnástom týždni som potratila.“

OSLOVILA IMUNOLÓGA

Zúfalí manželia hľadali pomoc na Ukrajine aj v Česku. Ani tamojší

odborníci neprišli na nič nové. Obaja partneri boli z hľadiska plodnosti úplne zdraví a Alicine krvné testy boli v poriadku – ale vždy len do chvíle, kým nepočala. Pri štvrtom tehotenstve niekto Alici poradil, aby sa skontaktovala s MUDr. Martinom Lešťanom, ktorý sa venuje reprodukčnej imunológii. Dal jej spraviť dôkladné vyšetrenia a naordinoval kortikoidnú liečbu v kombinácii s progesterónom a imunoglobulínmi. „Hoci išlo o nízke dávky kortikoidov, bála som sa, že budú cez moju krv prenikať do dieťaťa. Ale väčšmi som sa bála, že oň opäť prídem, a tak som to skúsila.“ Vo štvrtom mesiaci sa začali obávané zápalové hodnoty zvyšovať. Doktor Lešťan reagoval rýchlo – po konzultáciách s kolegami z prešovského centra klinickej imunológie a alergiológie, s MUDr. Erikom Dosedlom z gynekologicko-pôrodnickej kliniky v Košiciach-Šaci a s ďalšími odborníkmi zvýšil dávky liekov. Lekári dôsledne sledovali Alicin stav, aby vedeli zareagovať na každú zmenu. „Všetci sme mali sme obavy, ako na moju liečbu bude po narodení reagovať bábätko, ale verili sme, že to zvládne,“ hovorí Alica.

ko, ale verili sme, že to zvládne,“ hovorí Alica.

ŠŤASTNÍ RODIČIA

Po troch týždňoch ju z nemocnice prepustili, ale do práce sa už nevrátila. „Každé ráno som chodila na vyšetrenie krvi, aby som sa po polhodine neskutočného strachu dozvedela, či mi CRP opäť nestúpa.“ Pár ráz sa tak stalo a vtedy jej okamžite museli pichnúť do žíl vyššie dávky liekov. Takto to išlo až do konca tehotenstva. Tri razy prišli kontrakcie a hrozil potrat, ale, našťastie, lekárom sa zakaždým podarilo zabrániť mu. Charlottka sa vypýtala na svet o mesiac skôr. Dva týždne strávila v inkubátore, ale dýchala samostatne. „Bola som neuveriteľne šťastná. Ako predčasne narodené dieťa, navyše cezo mňa, živé“ kortikoidmi, ju sledovali v rôznych poradniach, ale všetko bolo v poriadku. Neskôr sa jej však mierne začala utľmovať činnosť nadobličiek a detský endokrinológ jej preventívne nasadil hormonálne lieky v nízkych dávkach. Brala ich asi rok a pol.“

Dnes už malá slečna chodí do škôlky a mama do práce, obe sú

Šťastná rodinka

bez liečby a zdravé. „Lekárom vďačím za všetko, ale bolo to veľmi ťažké obdobie. Počas liečby som pribrala tridsaťpäť kíľ, bola to obrovská záťaž na telo aj na psychiku. Pomaly však zabúdam a začínam rozmýšľať, či by sme sa nemohli pokúsiť ešte o jedno dieťa. Sme stále mladí, možno by to tentoraz išlo prirodzene, bez liekov. Uvidíme...“ usmieva sa vďačná mama.

Kedy navštíviť centrum reprodukčnej imunológie?

- Ak sa vám nepodarí otehotnieť po roku nechráneného pohlavného styku.
- Pri diagnóze neplodnosti u vás alebo u partnera.
- Po dvoch až troch spontánnych potratoch najmä v prvom trimestri.
- U žien nad 35 rokov po troch neúspešných cykloch IVF alebo po iných neúspešných metódach asistovanej reprodukcie.
- Ak máte vy alebo váš partner autoimunitné ochorenie či iné imunopatologické ochorenie a plánujete tehotenstvo.

VOTRELEC?

„Imunitný systém plní ochrannú, ale aj útočnú funkciu. Má za úlohu zlikvidovať všetko, čo je pre telo cudzorodé. Plod v maternici ženy obsahuje spolovice cudzorodý materiál od otca a je teda pre matkín imunitný systém cudzí. Je fascinujúce, že napriek tomu naň neútočí, naopak, vyvíjajúci sa ľudský život ochraňuje,“ vysvetľuje imunoalergiológ Martin Lešťan. Služi na to spleť imunitných dejov vnútri maternice, v krvi matky. Tento dômyselný, ale zložitý mechanizmus však u niektorých žien zlyháva. V istých prípadoch začne embryo alebo plod považovať za votrelca.

Mnohé predčasné potraty má ➤

Čo robiť, ak...

... vôbec nemôžete otehotnieť:

Ste neplodná vy alebo váš partner. Za poruchou plodnosti sa skrývajú rôzne príčiny, napríklad anatomické, hormonálne, genetické či infekčné, ale treba myslieť aj na imunologické. Porucha plodnosti je vždy záležitosťou páru, preto je dôležité, aby vyšetrenia absolvoval aj muž. „Keď nemáte problém s počatím, ale s donosením dieťaťa, sústreďme sa predovšetkým na vás. Ak nemôžete otehotnieť, je potrebné dôkladne imunologicky vyšetriť nielen vás, ale aj vášho partnera. V posledných desaťročiach totiž prudko klesá počet mužských spermii, sú menej pohyblivé a častejšie poškodené. V tomto nelichotivom trende hrá dôležitú úlohu práve imunitný systém,“ hovorí MUDr. Martin Lešťan.

... bez problémov otehotníete, ale tehotenstvo sa opakovaním končí spontánnym potratom:

Často sa o ňom ani nedozviete, lebo potratíte skôr, než vôbec zistíte, že ste tehotná. Máte len bežnú alebo silnejšiu menštruáciu. Ak ste bez problémov počali, ale dva a viac ráz ste – najmä v prvom trimestri – potratili, gynekológ by vás mal okrem iných poslať aj na imunologické vyšetrenie. „Porucha imunity môže byť jednou z príčin, ktoré zvyšujú riziko potratu. Imunitný systém napadne embryo alebo plod a nedovolí mu ďalej sa vyvíjať,“ vysvetľuje odborník.

na svedomí práve útočná imunita ženy. „Zvlášť opatrní sme pri autoimunitných ochoreniach a ochoreniach štítnej žľazy, pri celiakii či pri systémových ochoreniach, ako je napríklad lupienka a reumatoidná artritída,“ objasňuje lekár. Terčom imunitného systému ženy sa však môžu stať aj vlastné vajíčka či spermie muža. Normálne zabezpečujú ochranu pred autoimunitou dômyselné mechanizmy – v mužských semenníkoch je to napríklad sieť

Sertolihových buniek, u žien sú podobne chránené vajíčka. Porucha imunity môže mať za následok imunologicky podmienenú neplodnosť ženy alebo muža. U týchto párov k počatiu vôbec nedôjde.

DESAŤ PERCENT

Imunologické faktory zapríčiňujú asi desať percent všetkých neplodností a neschop-

ností donosiť plod. Ale na to sa u nás ešte stále málo myslí. „Mnoho dvojíc sa spolieha na ‚dieťa zo skúmavky‘. Ale ak je problém v imunite muža alebo ženy, ani umelé oplodnenie nemusí pomôcť. České centrá asistovanej reprodukcie si už dávno zvykli na spoluprácu s reprodukčným imunológom. Vedia, že ak imunitný systém nepracuje dobre, pokus sa môže skončiť neúspechom a pár zbytočne stráca čas, nehovo-

riac o psychickej traume. Reprodukčný imunológ pritom vie vhodnou imunomodulačnou liečbou výrazne

Charlottka nedávno oslávila tretie narodeniny.

zvyšiť šancu na úspech. U nás však o takej možnosti často nevedia nielen partnerské dvojice, ale ani odborníci,“ myslí si doktor Lešťan.

Slovenské ženy sa roky chodili liečiť do centier reprodukčnej imunológie v Čechách a na Morave. Našťastie, situácia sa mení už aj u nás. Vzniklo niekoľko špecializovaných pracovísk, napríklad v Bratislave, Nitre či v Prešove. Reprodukčná imunológia sa stále vyvíja, každým rokom sa zlepšujú jej diagnostické metódy aj liečebné postupy. „Pre našu diagnostiku sú veľmi dôležité laboratórne vyšetrenia. Preto spolupracujeme s laboratóriami, ktoré používajú najnovšie metódy. Od čias narodenia Charlotty sa toho dosť zmenilo. Dnes vieme už pred otehotnením zistiť, či má žena útočnú imunitu, ktorá môže ohrozovať plod. Ak áno, budúcu matku počas celej gravidity dôsledne monitorujeme a liečbu aktuálne upravujeme podľa toho, ako sa mení jej zdravotný stav.“

Základom liečby sú kortikoidy, teda látky, ktoré produkujú nadobličky a sú telu prirodzené, ale aj imunoglobulíny a ďalšie imunomodulačné lieky. „Ak kortikoidy musíme dodávať umelo, vždy to robíme len v dávkach, ktoré neohrozia matku ani plod,“ ubezpečuje odborník. ■

Adriana FÁBRYOVÁ

Čo je imunomodulačná liečba?

Ak nemôžete otehotnieť alebo donosiť dieťa z imunologických príčin, odborník vám naordinuje imunomodulačnú liečbu. Počas tehotenstva ju pravidelne prehodnocuje a spolupracuje pritom s gynekológom. Priebežne konzultuje s hematológom, endokrinológom a pred pôrodom aj s neonatológom. Liečba býva často kombinovaná, podáva sa v infúziách, injekčne, cez ústa alebo vaginálne.

✓ **Kortikoidy (kortikosteroidy):** Skupina hormónov, ktoré sa tvoria v kôre nadobličiek. Zasahujú do mnohých fyziologických

systémov, sú odpoveďou na stres, imunitu, zápal, metabolizmus cukrov, rozklad bielkovín, hladinu elektrolytov v krvi a správanie. V primeranej dávke potláčajú nepriaznivú imunitnú odpoveď a umožňujú plodu ďalej sa vyvíjať.

- ✓ **Imunoglobulíny:** Bielkoviny, ktoré produkujú B-lymfocyty. Vyhľadávajú, označujú a neutralizujú cudzie elementy v tele, napríklad vírusy, baktérie, transplantáty. Ochraňujú plod pred útokmi imunitného systému ženy.
- ✓ **Intralipidy:** Sterilná tuková emulzia obsahuje upravený sójový olej, lecitín a gly-

cerín. Má schopnosť potláčať nadmerne aktívny imunitný systém ženy, ktorý útočí na plod. Zvyšuje tak šancu, že zárodok sa úspešne zahniezdi v maternici a tehotenstvo sa udrží.

- ✓ **Vaginálny alebo perorálny progesterón:** Steroidný hormón, ktorý sa tvorí najmä v žltom teliesku vaječníkov a v placentе, menej v nadobličkách. Hrá dôležitú úlohu pri udržaní gravidity.
- ✓ **Nízkomolekulárne heparíny a kyselina acetylsalicylová:** Lieky na riedenie krvi sú dôležité, ak má budúca matka sklon k tvorbe zrazenín.